

P+

SPECIAL

Jaargang 18
Week 14 | 2020

Laagste
kaste India

Reka onder haar
zonnepanelen

Allerarmsten circulair

SOCIAL CASE

ARMSTE INDIASE VROUWEN GAAN DUURZAAM

Energy Ladies

Ze bungelen onderaan het verfoeide kastensysteem in India. Het leven is daar armoe troef en ze doen het smerigste werk. Maar ze hebben wel een vrouwenvakbond achter zich: de Self Employed Women's Association (SEWA). Een grote vakbond met 1,6 miljoen leden én een toekomstvisie: we gaan circulair met behulp van duurzame energie. Mondiaal FNV steunt SEWA's projecten waarin jonge leden tot zogenoemde *energy leaders* worden opgeleid, zonne-energie een hoofdrol speelt en afval wordt opgevoerd tot kantoorartikelen.

Hoe armer de gezinnen, hoe essentiëler de rol van vrouwen. In India besteden arme vrouwen 40 procent van hun tijd en 25 procent van hun inkomen aan het regelen van energie voor het huishouden. Iedere dag lopen ze kilometers voor het verzamelen van hout om op te koken of voor water. Tijd die ze niet kunnen besteden aan werk, de opvoeding van hun kinderen, of aan zichzelf. Koken op hout heeft bovendien grote impact op hun gezondheid. De uitputting van natuurlijke energiebronnen vernielt het ecosysteem: de houtkap leidt tot erosie, degradatie van de landbouwgrond en tot gevaar voor overstromingen. SEWA is als vrouwenvakbond in de jaren zeventig opgericht en verenigt meer dan 1,6 miljoen zelfstandige vrouwelijke werknemers uit de informele sector. De leden zijn verspreid over 16 verschillende staten in India, maar SEWA werkt ook met vrouwelijke werknemers uit zeven aangrenzende Zuid-Aziatische landen. De filosofie van Gandhi, die zelfredzaamheid als kernwaarde zag, staat bij SEWA centraal. De bond heeft in de afgelopen jaren decennia vele successen behaald.

Enkele jaren geleden besloot SEWA om een deel van haar *organizers* op te leiden tot *energy leaders*. Deze vrouwen gaan van deur-tot-deur energie-audits met SEWA-leden doen om te kijken hoe zij bij problemen kunnen helpen. In de afgelopen jaren hebben ze zo al tienduizenden vrouwen geholpen om over te schakelen naar duurzame energiebronnen, waarmee ze tijd en geld besparen en hun levensstan-

daard verbeteren. "Het levert ook grotere bewustwording op", zegt Mario van de Luijtgarden, beleidsmedewerker van Mondiaal FNV. Dit deel van het project past goed bij het Just Transition-programma dat de internationale vakbeweging ITUC met steun van Mondiaal FNV uitvoert. Klimaatverandering heeft direct gevolg voor banen, inkomsten en middelen van bestaan. "Onze insteek is een rechtvaardige transitie, gekoppeld aan de sociale dialoog", zei Van de Luijtgarden al eerder tegen P+. SEWA's activiteiten passen volgens Mondiaal FNV goed bij deze visie.

Naast het trainingsprogramma voor *energy leaders* starten er twee pilots in de west-Indiase deelstaat Gujarat. In het rurale Surendranagar-district winnen meer dan 80 duizend kleine families zout tussen oktober en mei. Onder hen veel vrouwen die met dieselpompen werken. Zij kunnen een lening bij SEWA afsluiten voor een door zonne-energie aangedreven pomp, die in het laagseizoen (van juni tot oktober) kan worden ingezet als energie-opwekker in de dorpen waar ze wonen. "De tweede pilot speelt zich af in de grote stad Ahmedabad", vertelt Van de Luijtgarden. "Dit draait om de zogenoemde *headloaders*: vrouwen die allemaal spullen op hun hoofd dragen. Dat is heel zwaar werk. Daar wil SEWA een pilot doen met elektrische riksja's om de vrouwen te ontlasten. Dit project gaat in april van start." Hij zegt blij te zijn met deze projecten. "Dit is zeker een interessant programma, ook om te kijken hoe een organisatie in de informele economie omgaat met het thema Just Transition en op microniveau met de leden probeert die omslag te maken naar duurzame energie. Zo'n omslag kan veel impact hebben, onder

meer omdat vrouwen meer tijd en geld krijgen voor andere zaken."

SEWA is bij uitstek ook een vakbond voor de vuilnisrapers: vrouwen die op vuilnisbelten producten verzamelen zoals plastic, glas, beenderen of papier. Ze verkopen deze restmaterialen door aan kleine bedrijfjes om het materiaal opnieuw te gebruiken. In Ahmedabad voert SEWA een afvalrecyclingsproject met steun van Mondiaal FNV om de circulaire economie te stimuleren en te verbeteren. In het verleden voerde SEWA samen met haar vrouwelijke leden onderhandelingen met de opkopers om de prijs per product te verhogen. "Vervolgens ontstond het idee om het vuilnis zelf op te gaan halen, zodat de vrouwen niet meer tussen die enorme, stinkende afvalbergen hun producten hoefden te zoeken", vertelt Wilma Roos, eveneens beleidsmedewerker van Mondiaal FNV. "Daarmee is proefgedraaid in een aantal wijken. Toen de gemeente wilde opschalen, bleek de opdracht echter zo interessant dat grote bedrijven de tender wonnen. Uiteindelijk bood de gemeente SEWA aan om twee *recycling facilities* te maken: grote parkeerplaatsen met een muur eromheen, met tussenschotjes die ruimte bieden aan twaalf verschillende producten. Daarvoor hebben de vrouwen speciaal een coöperatie opgericht. Het natte en droge afval wordt daar naartoe gebracht en verder gesorteerd door de vuilnisraapsters."

Alleen papier en lompen worden naar een andere plek gebracht; een daarvoor opgericht fabriekje waar de dochters van de vuilnisraapsters dit afval omwerken tot notitieblokken, pennen en multomappen. Roos was er vorig jaar nog om de ontwikkeling van dit project te

Kapila is een van de leden van SEWA die nu met zonne-energie werken. Goed licht is cruciaal voor een goede opbrengst voor de kleine boeren en landarbeiders. "Er werd wel gewerkt met kerosinelampen, maar de lichtopbrengst was onvoldoende. Bovendien ademden de vrouwen de rook in. Soms vlogen de sari's (jurken, red.) van de vrouwen zelfs in brand tijdens het werk", vertelt Kapila, die voor dag en dauw lelies plukt. SEWA testte diverse lampen op zonne-energie en bood de vrouwen een lening aan om deze lampen van tien euro per stuk te kunnen kopen.

"Reka (cover en hand) bedient de installatie van haar door zonnepanelen aangedreven waterpomp. Ze deelde de 85 euro aan maandelijkse kosten met vijf burens, maar de installatie is nu hun gedeeld eigendom."

zien. "De coöperatie heeft hiervoor speciale machines gekocht. Ze maken mooie producten, ook met opdruk. Wij hebben bijvoorbeeld voor een conferentie vorig jaar notitieboekjes besteld met op de voorkant het motto van die dag. Pennen maken ze van opgerolde tijdschriften. In de dop doen ze een zaadje. Wordt de pen weggegooid, dan komt er er nog nieuw leven uit." De arbeidsomstandigheden zijn voor deze groep vrouwen nu beter, zegt Roos. "Het contrast tussen de vrouwen op de vuilnisbelt en op deze *recycling facilities* is heel groot. Nog steeds niet ideaal, maar de situatie is wel flink verbeterd. Binnen de coöperatie hebben de vrouwen veel steun aan elkaar. Op de vuilnisbelten is het toch vaak ieder voor zich." Waarom is dit project voor Mondiaal FNV zo belangrijk? "We wilden zorgen dat er fatsoenlijk werk voor de vuilnisrapers kwam", zegt Roos. "Op de vuilnisbelten is het gevaarlijk werk, want de vrouwen sneden zich vaak aan glas of injectienaalden. Ze liepen daardoor infecties op. We vinden het belangrijk dat zij betere werkomstandigheden krijgen. En die hebben ze nu. De volgende stap is om dit op te schalen door de hele stad." ■

Website

- + Mondiaal FNV over SEWA
- + SEWA over vernieuwbare energie

- + TEKST ASTRID VAN UNEN
- + FOTOGRAFIE RODERICK POLAK
- + ART DIRECTION BUREAU BOUDEWIJN BOER EN STUDIO 10
- + UITGEVERIJ ATTICUS BV
- + WWW.P-PLUS.NL